

רשימות

בפרשת השבוע

מקץ

חלום פרעה

בענין זה י"ל שהרי ישנם שני סוגי מאכל עיקריים אצל בני אדם, סוג אחד הוא אוכל מהצומח והסוג השני הוא אוכל מהחי, והשבולים בחלום פרעה מסמלים את המזון מהצומח, שהרי הם מביאות גם את החיטים ואת הלחם, לעומת זאת הפרות מסמלים את האוכל מהחי, שמביאות גם את הבשר וגם את החלב הגבינה, ושני דברים אלו הם עיקר מאכלו של אדם, וי"ל שלכן ארץ ישראל נקראת ארץ זבת חלב ודבש, שהחלב מסמל את המאכלים מן החי, ואם הוא זב מהבהמה אז הוא סימן ברכה למקום שהבהמה חיה שם, שהוא סימן שהאוכל והאור במקום ההוא טובים והם מביאים תנובה טובה, וגם הדבש שהוא דבש תמרים מסמל את הברכה בדברים הצומחים (רש"י שמות יג ה), ומאכלים אלו תלויים זה בזה, כי כשאין מספיק אוכל הסיבה היא לרוב שאין די מים וגשמים וממילא התבואה לא צומחת, והעצים לא מוציאים פירות, ולכן באותו זמן אין גם מרעה לבקר ולצאן, ולכן הם כחושים.

כששמע יוסף את החלום על השיבולים הדקות וגם על הפרות הכחושות, הבין יוסף בעזרת ה' שיהיה רעב, שאז רואין פרות כחושות ואין תבואה, וזה מה שכתוב [בפרק מ"א פסוק כ"ו] חלום אחד הוא.

עוד י"ל שפרעה מתחיל את סיפור החלום ואומר הנני עומד על שפת היאור, ובכל זאת אחרי הפרות הבריאות יוצאות מן היאור הפרות הכחושות, לרמז לו שלא יעזור לו המים שביאור, אף על פי ששם גודל הרבה צמחיה ירוקה ובדרך כלל הבהמות רועות שם, כמו שנאמר על הפרות בריאות הבשר "ותרעינה באחו", אם כן מדוע הפרות כחושות, היה להם להיות בריאות, שהרי הגיעו מן היאור המלא במים וצמחיה, אלא שרואים מחלום זה, סימן מובהק שיהיה רעב, ולא יעזור המים שביאור.

ומדוע הוסיף מדעתו את הענין של ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם וישיתוהו על ארץ מצרים, אף על פי שלא נשאל על כך, כי רק שאלוהו לפתרון החלום.

י"ל שזה נכלל בפתרון החלום עצמו, כי בהמשך הפסוק נאמר, "ועל השנות החלום פעמיים [שבא בשתי חלומות נפרדים, וגם התעורר לאחר כל חלום] כי ממהר האלוקים לעשותו", וממילא יש לעשות משהו בנידון, וזהו חלק מפתרון החלום, שיתן לפרעה עצה שימנה מישהו באופן מידי על כל ענין האוכל, ושיאגור הרבה אוכל בשנים הטובות.

חנוכה

כתוב בשו"ע [סימן תרע"א ה'] "נר חנוכה מניחו על פתח הסמוך לרשות הרבים מבחוץ", ויש לשאול מדוע חז"ל תקנו בחנוכה דבר מיוחד שאין במצוות אחרות, להדליק בחוץ ברשות הרבים, דבר שלא מצינו כמותו בשאר מצוות שהם כולם בחצרות בית ה'?" [ואפילו במצוות שמצינו בהם שהם משום פרסומי

ניסא כגון קריאת המגילה בפורים זה הרי בתוך בית כנסת ולא ברחובה של עיר].

נראה לבאר בענין גזירת היוונים שהם רצו לבטל מישראל את מצוות שבת חודש ומילה כמו שכתוב במגילת אנטיוכוס [פסוק יא] וז"ל "עתה בואו ונעלה עליהם ונבטל מהם את הברית אשר כרת להם שבת ראש חודש ומילה", ואפשר לומר שרצו לבטל דווקא את אלו השלושה דברים כיון שהם זמנים של התכנסות ושמחה בעשית מצוות ה', והיונים ראו באלו המצוות את עיקר הקשר של ה' עם עמו, שהרי שבת ומילה הם זמנים של שמחה והתכנסות בבית הכנסת וכן בשבת מקריבים קרבנות, וגם בראש חודש יש קרבן מוסף וכן מתכנסים בסעודת ראש חודש המוזכר כבר בהפטרות מחר חודש עם שאול יהונתן ודוד, וכן הקבלת פני הרב המוזכר אצל אלישע הנביא "לא חודש ולא שבת".

והמטרה הסופית של היונים היתה שרצו לעקור את כל התורה ח"ו מכלל ישראל, כמו שאנו אומרים בפיוט על הניסים לחנוכה: להשכיחם תורתך [ואף שאמרנו לעיל שרצו לבטל רק שלושה מצוות, י"ל שהיונים חשבו ששלושת המצוות האלו הם כ"כ חשובות ואם הם יפסקו ח"ו הרי ממילא תשתכח תורה מישראל], וצריך להבין את מחשבת היונים איך תכננו להשכיח את התורה, והלא בני ישראל זוכרים את התורה ויקיימו את המצוות האלה בסתר? ואכן כך נאמר במגילת אנטיוכוס [פסוק לז] "בזמן ההוא אמרו בני ישראל אלה לאלה בואו ונלך ונשבות במערה פן נחלל את יום השבת", ואמנם אפשר לגזור עליהם גזירות לא לעשות מצוות מסוימות שאם יתפסו יקבלו עונש וכך אכן היה שם, אבל איך שייך לגרום לכלל ישראל לשכוח את התורה, דבר שמסרו נפשם עליה בכל הדורות, אלא י"ל שהיה ליוונים מטרה להשכיחם תורתך ולנתק אותם מהברית עם הבורא, ואיך עושים זאת, על ידי שבתחילה יאסרו התורה והמצוות שהם בפרהסיא כמו המצוות האלו, ואפילו אם יקיימו אותם בהסתר, אך הדור הצעיר כבר לא יראה את המצוות, וכך אחרי כמה שנים ישתכח לאט לאט ח"ו, [דבר דומה מצינו שחכמים חששו שהטף ישכח קרי"ש לכן תקנו להזכירו בקדושה, וכך מבואר בטור או"ח סימן תכ"ג בב"ד ד"ה ועומדים וז"ל "ולמה נהגו לומר פעמיים "ולהיות לכם לאלוהים" בקדושה? מצאתי בתשובת הגאונים לפי שבימי רב [נחמן] גזר יוזגד מלך פרס שלא יקראו קריאת שמע, מה עשו חכמים שבאותו הדור תקנו להבליעו בין הקדושות רישא שמע ישראל וסיפא אני ה' אלהיכם, ולמה תקנו לומר בהבלעה כך? כדי שלא תשתכח קריאת שמע מפי התינוקות, ובקשו רחמים מן השמים] ובא תנין בחצי היום ובלע יוזגד בבית משכבו (תניא ס' מט) ובטלה הגזירה, [והיו מתפללין על הסדר ופרסו על שמע כתיקנה בפרהסיא, וביקשו לסלקה לאלתר שלא לאמרה (תניא שם)] אמרו חכמים שבאותו הדור לא נבטל שלא לאמרה בקדושה כלל כדי שיתפרסם הנס לדורות אלא נקבע אותה בתפילת המוספין ובתפילת נעילה שאין שם קריאת שמע כלל וכן מנהג בשתי ישיבות, עכ"ל], וממילא למדים אנו מכאן שקיום המצוות בפרהסיא הוא מאוד חשוב לנו כיון שזה מעורר האדם, וכן כתוב במסילת ישרים [פרק ז'] שהמעשים החיצוניים משפיעים על הפנימיים, ולכן י"ל שאנו מפרסמים את מצוות החג ומדליקים את הנר בחוץ, להגיד קבל עם ועדה שעשיית המצוות בפרסום, זה מאוד חשוב לנו וכן זה מראה שאפילו את השלב הראשון במזימתם שזה הפסקת עשית מצוות בפרהסיא, לא הצליחו היוונים לקחת מאתנו, לפי פירוש זה י"ל שפרסומי ניסא בחנוכה הוא לא רק בשביל הגויים והאנשים בחוץ בבחינת "יכירו וידעו כל יושבי תבל", אלא היא פרסומא גם לנו, ובאה לומר לנו שחשוב לנו הפרהסיא והרשות הרבים, וכמו שכותב הרמב"ם בהלכות דעות [פ"ו הלכה א'] "דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר ריעיו וחבריו ונוהג כמנהג אנשי מדינתו, לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמוד ממעשיהם ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחשך כדי שלא ילמוד ממעשיהם", ולכן אנו צריכים להדליק הנר על פתח ביתו מבחוץ, כי נר מצוה ותורה אור, וכיון שהנר מסמל את התורה, צריך שהוא יאיר ויזרח גם בפרהסיא, ולא נתקיימה מזימתם של היונים להשכיחם תורתך.

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו

haseforim@gmail.com